

ГОРИЗОНТАЛЬНЕ ВИРІВНЮВАННЯ ПОДАТКОСПРОМОЖНОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів (далі – горизонтальне вирівнювання) запроваджено з 2015 року в рамках реалізації реформи міжбюджетних відносин на заміну системи балансування місцевих бюджетів.

Відмінності у соціально-економічному розвитку територій, у формуванні і використанні їх ресурсної бази породжує неспроможність місцевих органів влади забезпечувати повноту надання гарантованих державою послуг та наближення їх до безпосереднього споживача незалежно від місця проживання кожного громадянина України.

Це призводить до **виникнення фіскальних дисбалансів**. Їх подолання забезпечується шляхом фінансового вирівнювання і є однією з головних цілей державної фінансової політики на регіональному рівні.

Бюджетне регулювання дисбалансів здійснюється за допомогою системи міжбюджетного вирівнювання.

Основна мета бюджетного вирівнювання – перерозподіл фінансових ресурсів на користь тих місцевих органів влади, які мають дисбаланси, з метою їх усунення.

При цьому, перерозподіл фінансових ресурсів здійснюється як по вертикалі (між ланками бюджетної системи), так і по горизонталі (між так званими «бідними» і «багатими» територіями).

Перерозподіл фінансових ресурсів по вертикалі забезпечується шляхом закріплення Бюджетним кодексом України відповідних дохідних джерел за кожним рівнем бюджету.

Перерозподіл фінансових ресурсів по горизонталі забезпечується шляхом надання міжбюджетних трансфертів та здійсненням горизонтального вирівнювання податкоспроможності місцевих бюджетів.

Механізм горизонтального вирівнювання бюджетів ОТГ врегульовано ст. 99 БКУ. Вирівнювання здійснюється лише за податком на доходи фізичних осіб, решта податків залишаються в повному обсязі у розпорядженні місцевих органів влади.

Результатом горизонтального вирівнювання є базова або реверсна дотація.

Слід зазначити, що участь бюджетів ОТГ у бюджетному вирівнюванні є однією із особливостей їх формування. По сільських, селищних, міських міст

районного значення радах, що не об'єдналися, вирівнювання не здійснюється і для таких бюджетів не передбачається базова дотація.

⇒ **Основними параметрами**, які враховуються при здійсненні розрахунків, є:

- ✓ кількість населення;
- ✓ надходження податку на доходи фізичних осіб, в частині що зараховується до відповідного бюджету (для бюджету ОТГ – 60 %);
- ✓ індекс податкоспроможності відповідного бюджету.

При цьому використовуються офіційні дані звітності:

Державної служби статистики України – щодо наявного населення на початок року, що передує плановому (для бюджету на 2018 р. - станом на 01.01.2017),

Державної казначейської служби України – про фактичні надходження податку на доходи фізичних осіб за останній звітний бюджетний період в частині, що зараховується до відповідного бюджету (для 2018 р. - за 2016 рік).

При здійсненні розрахунків на 2018 враховано:

- чисельність наявного населення адміністративно-територіальних одиниць – 35,9 млн. осіб *(без урахування жителів міста Київ та населених пунктів, на території яких органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень)*;
- надходження податку на доходи фізичних осіб в частині, що зараховується до бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад – 54 086,0 млн. грн.

На базі цих показників **визначається індекс податкоспроможності відповідного місцевого бюджету** - як співвідношення надходжень податку на доходи фізичних осіб на одного жителя по відповідному бюджету до аналогічного показника по Україні.

Так, з урахуванням вище зазначених даних, **середній рівень надходжень** податку на доходи фізичних осіб **на 1 жителя**, який використано при розрахунку дотацій для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів об'єднаних територіальних громад, складає **1 506,41 грн.**, та відповідає 1,0 – значення індексу податкоспроможності по Україні.

Наприклад, для ОТГ із чисельністю населення 17,511 тис. чол. та надходженнями ПДФО у 2016 році в обсязі 30,3 млн. грн. **середні надходження на 1 жителя** громади складатимуть **1728,34 грн.** Відповідно **індекс** податкоспроможності ОТГ відповідає коефіцієнту **1,15** (1728,34/1506,41).

Дана система вирівнювання передбачає, **що місцеві бюджети з рівнем надходжень:**

- **нижче 0,9 середнього показника** по Україні отримують базову дотацію (80 відсотків суми, необхідної для досягнення показника 0,9), що підвищить рівень їх забезпеченості;

- **в межах від 0,9 до 1,1** – вирівнювання не здійснюється;

- **вище 1,1 середнього показника** по Україні частину надходжень передають до державного бюджету - **реверсна дотація**. При цьому **кошти вилучаються не в повному обсязі**, як при системі балансування, **а в обсязі 50 відсотків** перевищення індексу податкоспроможності 1,1 до середнього значення по Україні.

Отже, при **індексі податкоспроможності 1,15** для бюджету ОТГ буде **передбачена реверсна дотація**.

Система горизонтального вирівнювання

Більш детально розрахунок базової/реверсної дотації для бюджету ОТГ на 2018 рік розглянемо на прикладі, наведеному нижче.

Розрахунок базової та реверсної дотації (за ПДФО)

Визначення середнього показника по Україні (для бюджетів міст обласного значення, районних бюджетів та бюджетів ОТГ) для місцевих бюджетів на 2018 рік	
надходження податку на доходи фізичних осіб (60 %) за 2016 рік	54 048 000,6 тис. грн.
населення станом на 01.01.2017 р.	35 878,7 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності)	1506,41 грн. = 54 048 000,6 тис. грн. / 35 878,7 тис. чол.
граничні межі індексу податкоспроможності:	
верхня – 110 %	1657,05 грн. = 1506,41 * 110%/100%
нижня – 90 %	1355,77 грн. = 1506,41 * 90%/100%
Приклади розрахунку трансферту по бюджету ОТГ:	
Реверсна дотація	
надходження ПДФО (60 %) по ОТГ за 2016 рік	30 264,97 тис. грн.
Населення на 01.01.2017 р.	17,511 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності – 1,15 (1 728,34 / 1506,41))	1728,34 грн. = 30 264,97 тис. грн. / 17,511 тис. чол.
реверсна дотація на 1 жителя	$(1728,34 - 1657,05) = 71,29 * 80\% =$ 57,032 грн.
реверсна дотація - всього	57,032 грн. * 17,511 тис. чол. = 998,7 тис. грн.
Базова дотація	
надходження ПДФО (60 %) по ОТГ за 2016 рік	10 570,595 тис. грн.
населення на 01.01.2017 р.	11,125 тис. чол.
середні надходження на 1 жит. (індекс податкоспроможності – 0,6 (950,165 / 1506,41))	950,165 грн. = 10 570,595 тис. грн. / 11,125 тис. чол.
базова дотація на 1 жителя	$(1355,77 - 950,165) = 405,59 * 80\% =$ 324,472 грн.
базова дотація - всього	324,472 грн. * 11,125 тис. чол. = 3609,8 тис. грн.